

114312

NS - et miniparti ?

Av John Sand

I propagandaen fra London i okkupasjonstiden ble det med styrke hevdet at NS var et parti med bare bagatellmessig tilslutning. Det finnes sikkert nok av dem som fremdeles tror på Londonskrønene. Vi skal derfor se på noen interessante tall som belyser spørsmålet.

Ifølge Norsk Krigsleksikon s. 304 hadde NS i 1943 43.400 medlemmer. Til sammenligning hadde Norges Kommunistiske Parti i juni 1946 - da partiet oppnådde sitt høyeste medlemstall - mellom 34.000 og 35.000 medlemmer. NS hadde altså grovt regnet 25 % høyere medlemstall enn NKP.

Men selv om NKP aldri oppnådde å få 35.000 medlemmer, fikk partiet ved Stortingsvalget høsten 1945 176.000 stemmer (11,8% av avgitte stemmer) Partiet fikk innvalgt 11 representanter på Stortinget. Ved kommunevalget samme år stemte 11.4 % på NKP.

Ovennevnte tall viser at man ikke kan måle oppslutningen om et politisk parti bare ved å se på antall registrerte medlemmer. I eksemplet med NKP ser vi at antallet stemmer ved stortingsvalget var omtrent fem ganger så høyt som antall partimedlemmer.

Den i disse dager meget omtalte Berge Furre har stilt spørsmålet : " Var 43.000 eit stort tal ?" Professoren svarer : "Berre Arbeidarpartiet hadde fleire individuelle medlemmer før krigen. Nokon liten flokk var ikkje NS. Det blir gjerne hevda at partiet ikkje hadde noko djupt "bakland" av sympatisørar og veljarar slik som andre parti. Dette veit vi ikkje for visst. Det vart ikkje halde val eller teke meningsmålingar. Truleg hadde NS både opne og hemmelege sympatisørar utan medlemsbok, men dei vart ferre etter kvart som okkupasjonen vart hardare og krigslykka vende."

NS deltok ved valgene i 1930 og 1936. Om utfallet opplyser Johs. Andenæs i "Statsforfatningen i Norge" s. 124 : "Nasjonal Samling skulle etter stemmetallet hatt 3 representanter i 1933 og 2 i 1936, men fikk ingen." Det var ikke manglende oppslutning om partiet, men valgordningen som sørget for at partiet ikke ble representert.

For å illustrere hvor urettferdig valgordningene har vært nevner jeg to eksempler : I 1897 fikk Venstre 79 mandater med litt over 87.000 velgere. 77.000 stemte på Høyre, men dette partiet fikk bare 35 mandater. De som snakker så vakkert om folkeviljen bør studere valgresultatet fra 1915. Venstre fikk 74 mandater med 204.000 stemmer, Sosialdemokratene hadde nesten like stor oppslutning (198.000), men fikk bare 19 mandater ! Høyre fikk innvalgt 21 tingmenn altså to flere enn sosialistene tiltross for at det bare hadde 179.000 stemmer, d.v.s. 19.000 stemmer ferre enn Sosialdemokratene. La meg også nevne at ved stortingsvalget i 1949 mistet Norges kommunistiske parti alle sine 11 representanter, mens det med én matematisk rettferdig valgordning ville ha fått 9 representanter.